

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА

**ПРОГРАМА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА
ФІЛОСОФІЇ**

для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії спеціальності 081 «Право»
галузі знань 08 «Право»

Запоріжжя
2021

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою кримінального права, процесу та криміналістики Інституту економіки та права Класичного приватного університету

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Абакумова Ю. В., директор Інституту економіки та права, професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики, доктор юридичних наук, доцент; завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики, доктор юридичних наук, професор Рябчинська О. П.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Науково-методичною комісією Інституту економіки та права Класичного приватного університету

Протокол від “__” _____ 202__ року № ____

Голова Науково-методичної комісії

_____ (Рябчинська О. П.)

Затверджено Вченою радою Інституту економіки та права Класичного приватного університету

Протокол від “__” _____ 202__ року № ____

Голова Вченої ради

_____ (Абакумова Ю. В.)

ВСТУП

Програма науково-педагогічної практики здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 – «Право» визначає зміст і організаційно-методичні засади проходження педагогічної практики аспірантами. Науково-педагогічна практика в системі вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні є одним з етапів професійної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії до науково-педагогічної діяльності, який має за мету сформувати професійно-педагогічні компетентності щодо здійснення освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Метою науково-педагогічної практики є формування системи компетентностей майбутніх науково-педагогічних працівників, поглиблення і закріплення знань здобувачів наукового ступеня доктора філософії з питань організації і форм здійснення освітнього процесу викладання дисциплін у сучасних умовах, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, застосування активних методик викладання професійно-орієнтованих і практичних дисциплін, здійснювати аналітичне осмислення стану та перспектив розвитку сфери освіти, створювати та впроваджувати новий зміст освіти та новітні методики та технології навчання.

Предметом науково-педагогічної практики виступають окремі дисципліни професійної і практичної підготовки, що відповідає напряму наукового пошуку докторів філософії та узгоджується з темою їхньої дисертаційної роботи.

Основними *завданнями* науково-педагогічної практики є:

- набуття теоретичних знань та практичних умінь і навичок, необхідних для роботи викладачем закладу вищої освіти, зокрема умінь і навичок навчальної, методичної та організаційно-виховної роботи зі здобувачами освітніх рівнів;
- освоєння різноманітних методів, прийомів, форм роботи, сучасних технічних засобів навчання тощо;
- поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих під час навчання за фаховими та педагогічними дисциплінами, їх практичне застосування в навчально-виховній роботі;
- розширення та поглиблення професійної підготовки, придбання педагогічних якостей викладача;
- вироблення умінь планування навчальної роботи з урахуванням умов закладу вищої освіти в якому проходить практика;
- підготовка та проведення занять різних типів із застосуванням різноманітних форм організації освітнього процесу, прийомів і методів навчання, спрямованих на активізацію роботи студентів;
- організація навчальної діяльності здобувачів у процесі проведення занять;
- виконання освітніх, організаційно-виховних і розвиваючих функцій контролю в навчанні;

- правильне використання умінь і навичок для оцінки знань студентів;
- вироблення умінь аналізу і самоаналізу проведеного заняття;
- вивчення практикантами передового педагогічного досвіду, використання отриманих знань для самостійної навчально-виховної роботи зі здобувачами освіти;
- формування у практикантів стійкого інтересу до обраної професії, їх стимулювання до вивчення спеціальних та педагогічних дисциплін, необхідних для роботи;
- визначення професійної придатності аспіранта до роботи викладачем у майбутньому у закладах вищої освіти.
- отримання уявлень про діяльність відповідної кафедри на посаді науковопедагогічного працівника (аспірант проходить практику на кафедрі, яка відповідає обраному здобувачем напряму для виконання дисертаційного дослідження);
- впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес;
- формування умінь моніторингових досліджень у галузі освіти;
- розвиток умінь у галузі формальної, неформальної і інформальної освіти.

Проходження науково-педагогічної практики спрямовано на формування у аспірантів наступних загальних та спеціальних компетентностей:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі держави та права, провадити дослідницько-інноваційну діяльність, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань, а також уміння їх впроваджувати в освітню та практичну діяльність.

Загальні компетентності:

ЗК4. Здатність застосовувати набуті знання під час наукового пошуку.

ЗК5. Здатність застосовувати знання на практиці.

ЗК10. Здатність працювати у науковій та професійній групі з дотриманням етичних зобов'язань.

ЗК11. Здатність розробляти, планувати та реалізовувати дослідницькі та інноваційні проекти і програми.

ЗК12. Здатність доказово й обґрунтовано викладати результати власного дослідження усно і письмово.

ЗК13. Здатність передавати і поширювати наукові знання.

ЗК14. Здатність вести міждисциплінарний діалог на засадах науковості та толерантності.

Спеціальні компетентності:

СК3. Вміння аналізувати та самостійно визначати тенденції та закономірності розвитку правознавства та його окремих сфер.

СК4. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовної діяльності.

СК5. Вміння застосовувати основні складові верховенства права в наукових дослідженнях.

СК8. Здатність збирати, аналізувати та систематизувати законодавство, що складає нормативну базу дисертації в галузі приватного і публічного права, кримінального, адміністративного та інших галузей права, виявляти його прогалини та суперечності, формулювати власну позицію, спрямовану на їх подолання.

СК10. Здатність до генерування нових ідей у галузі права та прояву ініціативи щодо впровадження й практичного використання результатів наукового дослідження.

СК12. Здатність вільно володіти сучасною юридичною термінологією, аргументувати положення та висновки, до яких здобувач дійшов у процесі здійснення наукового пошуку.

СК16. Компетентність у інноваційних методах навчання і методик викладання фахових юридичних дисциплін.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Організатором для проходження практики є Інститут економіки та права Класичного приватного університету. Базою науково-педагогічної практики може бути випускова кафедра або інші кафедри інституту, на якій виконується проходження практики:

- Кафедра кримінального права, процесу та криміналістики;
- Кафедра теорії, історії держави і права та міжнародного права;
- Кафедра цивільного, адміністративного та фінансового права.

Крім того, здобувач може пройти практику на аналогічних кафедрах інших закладів вищої освіти. Для аспірантів, зарахованих з посад науково-педагогічних працівників, які мають педагогічний стаж, або які поєднують навчання з науково-педагогічною діяльністю, практика рішенням кафедри може бути скорочена або перезарахована (за умови надання позитивної характеристики з місця роботи). Загальне організаційне, навчально-методичне та наукове керівництво науково-педагогічної практикою, науково-методичне консультування та контроль за проходженням практики здійснюють науковий керівник практики від кафедри, завідувач відповідної кафедри та директор Інституту економіки та права КПУ.

Безпосереднім керівником науково-педагогічної практики є науковий керівник здобувачів наукового ступеня доктора філософії, який:

- добирає тематику занять та академічні групи для проведення науково-педагогічної практики;
- надає методичну допомогу практиканту у плануванні та організації його роботи;
- контролює роботу аспіранта та інші види роботи зі здобувачами;
- здійснює заходи щодо усунення недоліків у організації практики;
- оцінює роботу практиканта і готує відгук про його роботу під час проходження практики.

Проведення науково-педагогічної практики передбачає три етапи:

- початковий (орієнтовний обсяг становить 2 кредити ЄКТС);

- основний (орієнтовний обсяг становить 2 кредити ЄКТС);
- заключний (орієнтовний обсяг становить 2 кредити ЄКТС).

На початковому етапі аспірант має:

- з'ясувати функції, мету, завдання практики;
- скласти індивідуальний план проходження практики;
- ознайомитися з організаційною, навчально-методичною та науковою роботою відповідної кафедри, нормативно-правовою базою, що регламентує організацію освітнього процесу в Університеті;
- відвідати заняття провідних викладачів кафедри та Інституту економіки та права КПУ відповідно до своєї спеціальності.

На основному етапі практики практикант має :

- скласти розгорнуті план-конспекти занять та обговорити їх з науковим керівником;
- підготувати необхідні методичні матеріали для занять;
- провести на належному науково-методичному рівні заняття згідно індивідуального плану;
- взяти участь у засіданнях кафедри на якій проходить практика.

На заключному етапі практикант має:

- підготувати звітні матеріали за підсумками проходження практики і надати науковому керівнику з метою перевірки та оцінювання;
- захистити результати практики у встановленому порядку.

По закінченню практики здобувачі повинні подати звітну документацію. Підсумки науково-педагогічної практики підводять на засіданнях відповідних кафедр. Графік роботи здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії складається відповідно до розкладу навчальних дисциплін за погодженням з професорсько-викладацьким складом відповідної кафедри.

Програмні результати проходження науково-педагогічної практики:

ПРН3. Знати та розуміти методи наукових досліджень, вміти використовувати методи наукових досліджень на рівні доктора філософії.

ПРН4. Знати та розуміти теорії і методології правознавства, вміти застосувати системний підхід при дослідженні правових питань та використовувати методології у сфері права.

ПРН5. Формулювати переконливі аргументи на підтвердження наукових гіпотез.

ПРН6. Вміння проводити критичний аналіз різних інформаційних джерел конкретних освітніх, наукових та професійних текстів (зокрема і іноземною мовою) в сфері обраної спеціальності, виявляти теоретичні та практичні проблеми, а також дискусійні питання в сфері конкретних освітніх, наукових та професійних текстів у сфері юридичних наук.

ПРН7. Виявляти, ставити та вирішувати наукові задачі та проблеми, генерувати власні нові ідеї, приймати обґрунтовані рішення.

ПРН8. Аналізувати особливості зв'язків між правом і державою в публічному та приватному праві, кримінальному, адміністративному та інших галузях права, виявляти протиріччя між ними, визначати форми взаємовпливу держави і права в досліджуваних правових сферах, явищах і процесах.

ПРН9. Аналізувати та систематизувати здобутки різних типів шкіл і напрямів праворозуміння та синтезувати і використовувати їх у власних наукових дослідженнях.

ПРН13. Формулювати пропозиції, спрямовані на подолання недоліків і прогалин права на основі фахової експертизи законодавства.

ПРН14. Планувати та ефективно проводити інформаційну роботу в рамках власного дослідження із використанням універсальних і спеціалізованих інформаційних ресурсів комерційних та відкритих джерел наукової інформації, застосовуючи наукометричні показники і відповідне програмне забезпечення.

ПРН15. Визначати ціннісні та етичні засади наукової діяльності й скеруватись ними у власному дослідженні.

ПРН16. Вміння спілкуватися (зокрема і іноземною мовою) в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в галузі наукової та/або професійної діяльності з метою обговорення дискусійних питань, результатів досліджень, узгодження дій і спільної роботи на конференціях, симпозіумах, наукових семінарах, доводити результати досліджень та інновацій до колег, публічно представляти, захищати результати своїх досліджень, обговорювати їх і дискутувати з науково-професійною спільнотою, використовувати сучасні засоби візуальної презентації результатів дослідження.

ПРН17. Вміти організувати творчу діяльність та процес проведення наукових досліджень, використовувати сучасні технології наукової роботи, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ПРН18. Вміння організувати творчу діяльність, роботу над статтями та доповідями, виконувати незалежні оригінальні і придатні для опублікування дослідження у галузі права, ретельно досліджувати та осмислювати різні відносини та взаємодії (технологічні, організаційні, правові та ін.) у межах юридичних наук, проводити дослідження щодо підвищення їх ефективності, організувати самоперевірку відповідності матеріалів дисертації встановленим вимогам.

ПРН19. Планувати та управляти часом підготовки дисертаційного дослідження, формулювати мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, формувати структуру і розробляти технологічну карту дослідження, створювати нові знання через оригінальні дослідження, якість яких відповідає вимогам рецензентів на національному та міжнародному рівнях.

ПРН20. Знати та розуміти структуру вищої освіти в Україні, специфіку професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи.

ПРН21. Знати та вміти використовувати законодавче та нормативно-правове забезпечення вищої освіти, сучасні засоби і технології організації та здійснення освітнього процесу, різноманітні аспекти виховної роботи зі студентами, інноваційні методи навчання.

ПРН22. Демонструвати принципи академічної доброчесності і високої академічної культури.

Таким чином, під час проходження науково-педагогічної практики здобувачів наукового ступеня доктора філософії відбувається відпрацювання

практичних умінь і навичок здійснювати підготовку навчально-методичного забезпечення і проведення лекційних, семінарських, практичних занять, організації самостійної роботи здобувачів освітніх рівнів.

Вибір дисципліни, з якої відбуватиметься науково-педагогічної практика, здійснюється заздалегідь, відповідно до напрямку наукових пошуків здобувачів наукового ступеня доктора філософії та у межах тематики дисертаційної роботи.

Практикант зобов'язаний розпочати і завершити практику у визначений термін. Під час практики здобувач зобов'язаний дотримуватись правил внутрішнього розпорядку. Здобувач повинен якісно виконувати роботу, передбачену програмою науковопедагогічної практики. Здобувач повинен підготувати всі необхідні звітні документи згідно вимог і відзвітуватись за виконану роботу.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Під час проходження науково-педагогічної практики передбачається проведення практикантом таких видів науково-педагогічної діяльності.

Організаційна робота:

- проведення консультацій з керівником практики з організаційних питань;
- виступ на конференції/круглому столі з коротким аналізом своєї роботи під час практики;
- складання індивідуального плану проходження науково-педагогічної практики здобувачів наукового ступеня доктора філософії;
- ознайомлення зі специфікою роботи та організацією освітнього процесу у закладі вищої освіти;
- ознайомлення з документацією, що ведеться у ЗВО та з освітніми стандартами;
- знайомство з системою електронного навчання (віртуальна аудиторія КПУ).
- підготовку і проведення профорієнтаційного заходу згідно плану роботи кафедри (Інституту).

Навчальна робота:

- відвідання занять різних типів (лекційного, семінарського та практичного), що проводять викладачі кафедри;
- спостереження та аналіз різних форм навчання у ЗВО;
- розробка, підготовка та самостійне проведення не менше п'яти практичних або семінарських занять;
- розробка, підготовка та самостійне проведення не менше двох лекційних занять;
- розробка роздаткового матеріалу (у формі тестових завдань) для письмового опитування студентів за визначеною керівником практики темою, проведення опитування за розробленими матеріалами та оцінка його

результатів;

- виконання індивідуального завдання;
- проведення інших форм навчальної роботи (організація самостійної роботи студентів, консультацій тощо);
- проведення самоаналізу та самооцінки проведеної навчальної роботи.

Методична робота:

- опрацювання наукової та педагогічної літератури, самоосвіта;
- вивчення досвіду роботи викладачів закладу вищої освіти;
- розробка планів-конспектів лекцій, практичних або семінарських занять, інструкцій до виконання практичних завдань;
- проведення консультацій з керівником практики, участь у роботі науково-методичних семінарів;
- ознайомлення з освітньою програмою спеціальності;
- ознайомлення з навчальним забезпеченням;
- ознайомлення з матеріалами методичного забезпечення вивчення навчальної дисципліни;
- ознайомлення з тематикою курсових та кваліфікаційних робіт, інструктивно-методичними матеріалами до їх виконання і захисту.

Виховна робота:

- ознайомлення з роботою куратора академічної групи;
- знайомство з академічною групою;
- відвідування виховних заходів;
- участь у організаційно-виховній роботі кафедри та Інституту;
- проведення індивідуальної роботи зі здобувачами;
- участь у профорієнтаційній роботі кафедри та Інституту.

Науково-дослідна робота:

- ознайомлення з планом наукової роботи кафедри;
- участь у роботі наукового семінару, конференції кафедри (Інституту);
- проведення наукової роботи зі здобувачами (участь у залученні здобувачів до наукової роботи, підготовці та проведенні засідання студентського наукового гуртка, конкурсу студентських наукових робіт тощо).

Під час проходження науково-педагогічної практики здобувач наукового ступеня доктора філософії зобов'язаний:

- отримати необхідну документацію і проконсультуватися з керівником щодо її оформлення;
- своєчасно прибути на базу практики і розпочати виконання її завдань;
- ознайомитися і дотримуватися режиму роботи ЗВО і кафедри, яка є базою практики;
- дотримуватись правил техніки безпеки на базі практики;
- виявляти вихованість, етичну поведінку, культуру спілкування, ввічливість, професіоналізм;
- відповідально відноситися до виконання поставлених перед практикантом керівником науково-педагогічної практики завдань;
- виконати всі обов'язкові види педагогічної діяльності, проявивши при цьому свої професійні знання та навички;

- відповідати за виконану під час проходження науковопедагогічної практики роботу;
- своєчасно оформити звітну документацію про проходження практики і подати її у встановлений термін керівникам практики;
- захистити звіт про виконану роботу.

В обов'язки керівника практики входить:

- постановка завдання перед практикантом;
- допомога здобувачу наукового ступеня доктора філософії (у формі консультацій та методичних рекомендацій) при підготовці всіх видів занять та методичних розробок;
- перед початком практики перевірити готовність бази практики;
- провести інструктаж практикантів з питань техніки безпеки та охорони праці;
- забезпечити практикантів необхідними документами для виконання програми і завдань практики;
- забезпечувати проходження практики на високому рівні відповідно до програми, контролювати забезпечення нормальних умов праці;
- здійснювати методичне керівництво виконанням здобувачами наукового ступеня доктора філософії програми практики та індивідуального завдання;
- надавати методичну допомогу практикантам щодо розробки планів проведення навчальних занять та інших заходів;
- надавати практикантам консультації з питань проходження науково-педагогічної практики, виконання індивідуальних завдань та оформлення звіту;
- контролювати виконання практикантом усіх перерахованих вище видів науково-педагогічної діяльності;
- аналізувати й оцінювати подану практикантами документацію про проходження науково-педагогічної практики;
- дати підсумкову характеристику, оцінку-відгук про виконану кожним практикантом роботу;
- у складі комісії брати участь у захисті практикантами результатів науково-педагогічної практики.

Обов'язком бази практики є створення умов та можливостей для повноцінного виконання практикантом поставленого перед ним завдання.

ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ, ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ, ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКАНТІВ

Після закінчення терміну практики здобувачі наукового ступеня доктора філософії звітують на кафедрі про виконання її програми. Загальна форма такої звітності – подання письмового звіту з відгуком керівника практики з оцінкою діяльності практиканта та подальший захист. Письмовий звіт за результатами практики подається в установлений термін (протягом тижня після її закінчення) керівнику практики для перевірки, рецензування і допуску до захисту. У звіті

практикант зазначає характер і обсяг виконаних завдань, викладає результати своєї педагогічної діяльності, формулює власні пропозиції, робить аргументовані висновки, висловлює певні зауваження та побажання. Розділи та окремі питання звіту мають бути чітко визначені, викладені в логічній послідовності і конкретизовані. Таблиці, ілюстративний матеріал, додатки повинні бути змістовні й оформлені відповідно до стандартів оформлення звітів наукових досліджень.

Керівник практики у відгуку характеризує рівень дисциплінованості практиканта, його морально-ділові якості, основні види виконаних робіт, оцінює педагогічну діяльність практиканта, її значення для формування вмінь і навичок майбутнього викладача, якість оформлення звітної документації, висновки та пропозиції щодо оцінки проходження практикантом науково-педагогічної практики.

Після перевірки поданого звіту керівником практики і його позитивної оцінки, зафіксованої у відповідному відгуку, звіт публічно захищається практикантами. У процесі захисту здобувач наукового ступеня доктора філософії має охарактеризувати виконану науковопедагогічну роботу і відповісти на запитання членів комісії стосовно різних аспектів його діяльності під час науково-педагогічної практики та опрацьованої теми індивідуального завдання.

Здобувачі наукового ступеня доктора філософії можуть подати свої пропозиції щодо вдосконалення проведення науковопедагогічної практики та обґрунтувати їх доцільність. При захисті звіту про проходження практики оцінюються вміння аргументовано висловлювати власну думку; використовувати і оперувати науковою і методичною термінологією; працювати з науковою і методичною літературою, складати тези; систематизувати і узагальнювати потрібний матеріал; формулювати висновки і розробляти рекомендації щодо вдосконалення освітнього процесу; використовувати дані емпіричного характеру; використовувати здобуті фахові знання у викладанні навчальних дисциплін.

Підсумкова оцінка роботи під час науково-педагогічної практики залежить від оцінки його педагогічної діяльності, якості виконання письмового звіту та своєчасності подання необхідних документів, виконання індивідуального завдання, усного захисту результатів практики (доповіді та відповідей на запитання членів комісії). Підсумки науково-педагогічної практики є предметом розгляду на засіданні кафедри. Керівники практики звітують про результати проходження практики здобувачами наукового ступеня доктора філософії, обговорюються претензії та побажання практикантів, висловлюються пропозиції щодо поліпшення організації науковопедагогічної практики, урізноманітнення засобів її проведення, використання сучасних методик і передового досвіду.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ АСПРАНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Результати практики оцінюються за 100-бальною шкалою, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
66-74	D	Задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни